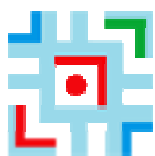

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ АГРАРНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ**

ФОРМУВАННЯ СТАЛОГО ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

**Матеріали III Міжнародної
науково-практичної конференції**

17-18 листопада 2022 року

Київ 2022

СЕКЦІЯ 4.

ЕКОЛОГОЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ ФОРМУВАННЯ СТАЛОГО ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ

Новаковська І.О.

чл.-кор. НААН, д.е.н., доцент

*Національний університет біоресурсів і природокористування України
м. Київ, Україна*

ОСОБЛИВА ОХОРОНА ЗЕМЛІ ТА АСПЕКТИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ

Серед 17 Цілей сталого розвитку, визначених ООН, друге місце займають подолання голоду, досягнення продовольчої безпеки, поліпшення харчування, сприяння розвитку сільського господарства. Загальновідомо, що 98 % всієї кількості продовольства виробляється за рахунок використання землі. Отже, охорона та раціональне використання землі вважаються одним із найголовніших завдань суспільства [1].

Завдяки своєму унікальному земельно-ресурсному потенціалу Україна посідає провідне місце у світовому експорті зернових культур і соняшнику. Майже 2/3 її площі складають чорноземи, які за потенціальною родючістю не мають собі рівних. Саме тому нормативно-правовими актом найвищої юридичної сили в державі – Конституцією України – встановлено, що «земля є основним національним багатством, що перебуває під особливою охороною держави» [2]. Вказане є особливістю нашої Конституції, яка відрізняє її від конституцій інших держав.

Однак, внаслідок незбалансованості та дефіцитності системи землеробства, що функціонує в останні роки, посилилася деградація ґрунтів, знижується їх родючість. Сучасний стан земель охарактеризовано як напружений, а подекуди кризовий, з тенденцією до погіршення.

У зв'язку зі збройною агресією росії зросли масштаби мінування значних площ земель, руйнується ґрунтовий покрив, забруднюються і засмічуються сільськогосподарські угіддя.

Схвалена у січні 2022 року Кабінетом Міністрів України Концепція Загальнодержавної цільової програми до 2023 року, що включатиме особливу охорону землі в умовах глобальних змін клімату, функціонування земельного ринку, децентралізацію влади, крім змін, що обумовлені відновленням земель від наслідків дій російських агресорів, повинна бути доповнена програмою Європейського зеленого курсу як фактора припинення деградації ґрунтів [3]. Щоб бути правовою базою функціонування єдиної в державі особливої охорони землі Земельний кодекс України, Цивільний кодекс України, Закон України «Про охорону земель», інші законодавчі акти повинні мати одну і ту ж редакцію частини першої статті 14 Конституції України щодо особливої охорони землі як основного національного багатства.

За Законом України «Про охорону земель» об'єктом вказаної охорони вважається не земля як основне національне багатство, а всі землі в межах території України (ст. 2). У назві статті 2 – земля є об'єктом звичайної, а не особливої охорони, а у тексті статті – вже предметом особливої охорони. При викладі принципів державної політики у сфері охорони земель ототожнюються поняття «охорона» та «особлива охорона».

У Законі «Про охорону земель» розкрито зміст терміну «охорона ґрунтів», але у тексті самого Закону він не застосовується. У тексті Земельного кодексу міститься стаття 168 «Про охорону ґрунтів». Ґрунти визнано також об'єктом особливої охорони, але такої норми немає у Законі «Про охорону земель». Окремими авторами земля, як основне національне багатство, пов'язується лише з землями сільськогосподарського призначення. Отже, вкрай необхідно кодифікувати чинне законодавство привівши його у відповідність до частини першої статті 14 як ключової правової конституційної норми.

У забезпеченні сталого розвитку землекористування як одного із видів природокористування, що включає сукупність заходів, які здійснюються суспільством у процесі вивчення, розподілу, використання та охорони земель з метою розміщення продуктивних сил, розвитку народного господарства, забезпечення сприятливих умов життєдіяльності людини, особлива роль належить забезпеченню реальної пріоритетності земель сільськогосподарського призначення [4, сс. 17-19]. За відсутності у чинному земельному кадастрі відповідної інформації щодо придатності земель для потреб сільськогосподарства, виконати це завдання неможливо. Розроблення необхідних для цієї мети програм, схем, комплексних планів, техніко-економічних обґрунтувань, проектів землеустрою, консервації угідь, рекультивації земель потребує багато часу, коштів, укрупнення та скорочення кількості об'єктів проектування.

Належним чином до цього часу не урегульовано й статус особливо цінних земель. Межі їх агровиробничих груп до публічної кадастрової карти не вносилися. Не уточнювалася й їх дійсна цінність за матеріалами нормативної грошової оцінки земель сільськогосподарського призначення.

Список використаних джерел

1. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року: Указ Президента України від 30 вересня 2019 року № 722/2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text>
2. Конституція України від 28 червня 1996 року. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
3. Про схвалення Концепції Загальнодержавної цільової програми використання та охорони земель: Постанова Кабінету Міністрів України від 19 січня 2022 р. № 70-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/70-2022-%D1%80#Text>
4. Новаковська І.О. Економіка землекористування: навч. посіб. Київ: Аграр. наука, 2018. 400 с.

Special land protection and aspects of sustainable development of land use

Abstract. With a unique soil cover, Ukraine has been leading in the production and world export of grain crops and sunflower, providing grain needs for 400 million people in recent years. However, an unbalanced scarce farming system has caused increased soil degradation and a decrease in its fertility level.

In connection with this, the relevance of the protection and rational use of land has increased significantly, as the tendency to worsen the quality of land has intensified, and sometimes it became a crisis. Russian aggression has led to the seizure and destruction of part of the land resource, soil cover pollution, mining of significant territories, direct physical damage to Ukrainian black soil.

Опенько І.А.

д.е.н., доцент

*Національний університет біоресурсів і природокористування України,
м. Київ, Україна*

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ІНДЕКСУ ХЕРФІНДАЛЯ-ХІРШМАНА ДЛЯ ФОРМУВАННЯ СТАЛОГО ЛІСОКОРИСТУВАННЯ

Серед численної кількості праць науковців з різних країн, присвячених трансформаційним процесам у лісогосподарському комплексі, земельно-майновим відносинам, проблемам рівномірної землезабезпеченості (land inequality) [1, 2], раціонального природокористування, дедалі популярним та своєчасним трендом стають дослідження, що ґрунтуються на застосуванні індекса Херфіндаля-Хіршмана, кривої Лоренца, коефіцієнта Джині, це зокрема праці Ф. Бенра та Л. Нагуельгуал (F. Benra, L. Nahuelhual, 2019) [3], М. С. Роа-Гарша, С. Браун (M. C. Roa-Garcia, S. Brown, 2017) [4], Х. Лій, С. Чен, М. Занг, С. Лій (H. Liu, S. Chen, M. Zhang, C. Liu, 2017) [5], Х. Вустерманн, Д. Каліш, Ж. Колбе (H. Wüstemann, D. Kalisch, J. Kolbe, 2017) [6], Л. А. Мартінееллі, М. Батіселла, Р. Ф. Б. да Сільва, Е. Моран (L. A. Martinelli, M. Batistella, R. F. B. da Silva, E. Moran, 2017) [7], Е. Вон Беневіц (E. Von Bennewitz, 2017) [8], А. Попеску (A. Popescu, 2015) [9] та інші.

Використання цих показників надає можливість дослідити зміни концентрації лісогосподарських підприємств і використання ними земель лісогосподарського призначення.

Загалом, індекс Херфіндаля-Хіршмана (*Herfindahl – Hirschman Index, ННІ*) дозволяє оцінити ступінь монополізації галузі та є якісним інструментом оцінки рівня конкуренції на ринку (або навпаки, близькості ринкової структури до монополістичної) [10, 11]. Цей індекс може бути застосований для визначення ступеню диверсифікації лісогосподарських підприємств, з метою забезпечення раціонального використання та охорони земель лісогосподарського призначення (тяжіння індексу до 1 відповідає високому ступеню концентрації, монополізації, а до 0 – високому ступеню диверсифікації; значення індексу $> 0,25$ свідчить про високий рівень концентрації; $< 0,15$ – про відсутність концентрації; в межах $0,15 – 0,25$ – про помірну концентрацію) [12]. Отже,